

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs II. Vtrum Angelus sit compositus ex materia & forma. art. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

praesertim, inundare ceperunt, vt de diluuij tempore Scriptura dicit: *omnis caro corruperat viam suam, dictumque sit ad Noë: Te vidi iustum coram me in generatione hac.* Cum autem natura tunc in suo robore perflueret, luxuriamque intemperantia circa cibum & potum committeretur, id in causa fuit, vt tunc proceriores, ac robustiores homines procrearentur, quam vsquam antea, aut post diluuium: tamen est negandum non sit, & ante illud saeculum, & post diluuium fuisse gigantes aliquos, vt Augustinus 15. de ciuitate Dei, cap. 3. & alij animaduertendum censuerunt.

In responsione ad tertium obserua quod D. Thomas ait, nempe circumscribi terminis localibus esse proprium corporum: circumscribi vero terminis essentialibus esse commune omnibus creaturis, eod quod vnaquaque finita sit quoad latitudinem perfectionis essentialis. Solius vero Dei esse nullis terminis essentialibus circumscribi: eod quod infinita & illimitata sit perfectionis essentialis.

ARTICVLVS II.

Virum Angelus sit compositus ex materia & forma.

VONIAM inter eos, qui Angelos censent omnino esse incorporeos, non defuerunt, qui nihilominus arbitrantur eos materia & forma constare, necesse fuit post decisionem quaestionis articuli praecedentis, hanc quoque excitare.

Sententia Auicbron.

Auicbron in libro fontis vitae asseruit, Angelos materia & forma constare, eorumque materiam esse eiusdem rationis ac speciei cum materia corporearum substantiarum. Ducebatur in eam opinionem, quoniam Angeli conueniunt in aliquo cum substantiis corporeis, & in aliquo ab eisdem differunt, arbitrabaturque differentiam non esse aliud, quam formam, id vero in quo conueniunt esse materiam eiusdem rationis in Angelis & substantiis corporeis: addebat tamen, a natura formae substantiarum corporearum resultare quantitatem in eam materiam, eaque de causa substantias illas esse corporeas, formam vero Angelorum non esse eius naturae, vt ab ea quantitas emanaret, & ideo Angelos esse incorporeos, esto materiam habeant eiusdem rationis cum materia corporum.

Angelus non constare materia.

Præter rationes D. Thomae hoc loco impugnari posset commentum hoc rationibus omnibus, quibus ostendi solet materiam caelorum non esse eiusdem rationis & speciei cum materia rerum inferiorum: omnes enim simili modo probant, in Angelis, suprae natura corruptionis expertibus, esse non posse materiam eiusdem speciei cum materia rerum sublanarium. Quia tamen, vt in tractatu de opere sex dierum dicemus, arbitramur materiam caelorum eiusdem rationis esse cum materia horum inferiorum, rationesque illas nihil valere, eas praetermittimus. Solum ergo addemus eas, quae sequuntur. Prima sit, in quo Angeli & substantiae corporeae conueniunt, est substantia genus supremum in praedicamento substantiae: sed id non est materia, quia materia est ens incompletum, genus autem illud est completum: ergo ex conuenientia in aliquo vniuoco, Angelis cum corporibus communi, perperam colligitur materia eiusdem rationis quae Angelis & corporibus sit communis. Secunda, species omnes colorum habent genus ipsis commune, nempe colorem in commune, differuntque inter se: & tamen

A non constant materia & forma: ergo ex eo quod Angeli conueniant cum corporibus in aliquo vniuoco, differantque ab illis, non recte colligitur eos constare materia & forma: genus namque non est materia, sed habet se instar materiae, & differentia non est forma physica, sed habet se instar formae physicae, vt Aristoteles 8. Metaph. textu 9. est autor, quatenus videlicet genus contrahitur ac determinatur ad speciem per differentiam, non secus ac materia physica determinatur ad speciem per formam physicam: quare necesse non est, ea, quae genere & differentia constant, materia quoque & forma physicis constare: neque in his, quae materia & forma constant, genus est sola materia, aut desumitur à sola materia, sed à materia & forma simul, vt prima de generatione, cap. 4. copiose ostendimus.

Hoc loco cauetenda est etiam opinio Durandi in 2. dist. 3. q. 1. asserentis, nec Angelos, nec accidentia constare genere & differentia, sed sola composita ex materia & forma substantiali, quasi in iis solum genus & differentia intrinsece includantur, quae materia & forma substantiali constant. Ad genus namque & differentiam, quae partes sunt essentialis, non physicae, sed metaphysicae, satis est distinctio formalis diuersorum graduum in eadem re, partes physicas non habente, repletorum. Quae sane distinctio optimè esse potest in accidentibus, & in Angelis, reque ipsa est, quod Durandus loco citato non aduertit, & ideo inducere conatur opinionem, quae artem praedicamentorum omnino destruit.

Opinio Durandi negat Angelos, & accidentia constare genere & differentia. Reuocatur.

Diuus Bonauentura in 2. dist. 3. art. 1. q. 1. & 2. si attentè legatur, neque transuerso vngue distat ab opinione Auicbronis quam explicauimus: tamen non innitatur fundamento Auicbronis, sed mutabilitatis quae est in Angelo, ac aliis, quae poteris legere apud eum. Ait namque, non solum Angelos constare

D. Bonauenturae sententia asserentis Angelos materia constare improbat.

D materia & forma, sed etiam materiam Angelorum & corporum, si metaphysice simpliciterque consideretur, esse eiusdem prorsus rationis: à diuersitate vero formarum, quibus in Angelis & corporibus informatur, provenire quod in corporibus quantitatem habeat, diuidique possit, in Angelis vero minime. Quoniam verò opinio satis in se dura est & absurda, neque vlla erat necessitas (si in Angelis animae concedantur) quare illae materiae vniuerentur, cum ex se non minus concedenda sint subsistentes, quam nostrae, neque fuerit ea necessitas, eas vniendi corporibus quae erat in nostris, id quod sufficienter ostendit Angelos non constare anima & materia, & denique quoniam fundamenta D. Bonauenturae nullam continent difficultatem, superuacaneum duxi longiorem circa eam texere disputationem.

Richardus in 2. dist. 3. art. 1. q. 2. & art. 2. q. 1. & 2. & Aureolus apud Capreolum in 2. dist. 3. q. 1. in argumentis contra primam conclusionem similiter asserunt Angelos, & esse incorporeos, & constare forma & materia, alterius tamen rationis à materia rerum corporearum. Fundamentum Richardi est, quoniam Angelus mouet seipsum quoad cognitionem & alias operationes, quare, inquit, admittenda est in eo pars quae moueatur, & sit potentia passiva, atque adeò admittenda est in eo materia, & rursus admittenda est in eo pars realiter distincta quae moueat & sit actus ac forma: eod quod ex Aristotele 7. & 8. Physicorum, idem non possit mouere seipsum. Hoc tamen argumentum, cui Richardus innititur, dissolutum fuit 8. Physicorum: intellectus enim Angelicus vnà cum specie intelligibili concurrens efficienter ad intellectum, solus verò intellectus eam suscipit: vt autem, iuxta sensum Aristotelis eo loco, id non sit, idem

Richardus & Aureoli similes sententia reuocatur.

idem mouere seipsum, factis est quoddam aggregatum ex intellectu & specie distinguatur à solo intellectu tamquam includens ab incluso. Fundamenta Aureoli vide, si placet, apud Capreolum.

Circa responsionem ad secundum & tertium D. Thomae animaduerte, proprium esse materiae recipere formam substantialem: at verò commune esse omnibus substantiis creatis recipere accidentia: quò fit, vt nulla substantia creata sit actus purus eò quòd omnis suapte natura comparatur non solum ad esse existentiae, sed etiam ad alia accidentia, tamquam potentia ad actum. Adde, vt aliquid sit actus purus, necessarium esse, vt numquam sit in potentia, vt in actu exercito existat, sed semper suapte natura existat actu, quod nulli rei create potest conuenire. Eaque est causa, cur neque ipsummet esse existentiae creatum sit actus purus.

A mille millia eorum esse dicere, & decies centena millia, quibus numeris maximos numeros quos adhibemus, in se reflectunt & augent: atque his planè declarare celestium naturarum, qui à nobis numerari non possunt, ordines. Multi enim sunt beati celestium mentium exercitus, qui infirmum, & contractum numerorum corporum quibus vtimur, modum superant, & transeunt, atque scienter definiuntur à sola earum summa, celestique intelligentia ac scientia, quae eis feliciter conceditur à diuina sapientium effectrice, quae vniuersarum rerum singulari modo, & principium est, & causa efficiens essentiae, & vis continens, & complectens determinatio. Quibus verbis docet planè idem, quod Gregorius & Anselmus ex ipso Dionysio affirmarunt, nempe, reflexione seu multiplicatione millenarij per millenarium, longè maiorem numerum, indefinitumque nobis significari: & praeterea numerum Angelorum excedere longo interuallo numerum rerum omnium corporarum, tantumque esse, vt Deo quidem, & Angelis ipsis beatis sit cognitus, multum tamen superet estimationem nostram.

ARTICVLVS III.
Virum Angeli sint in aliquo magno numero.

DISPVATIO I.

Aristoteli de numero Angelorum sententia resoluatur.

SENTENTIA Aristot. 12. Metaphys. textu 48. fuit numerum substantiarum separatarum, intelligentiarumve, quas Angelos appellamus, esse iuxta numerum celestium motuum, nec plures, nec pauciores. Eo autem loco idem Aristoteles affirmat, motus celestium corporum esse 47. ac proinde totidem solum esse intelligentias. Alij verò affirmant esse 55. motus, & alij pauciores.

Cum autem intelligentia, neque ad corpora caelestia, neque ad eorum motus tamquam ad finem suapte natura ordinentur, eò quòd sint longè excellentioris naturae, idque quod excellentioris est naturae nequaquam ad id quod minus perfectum est ordinatur, perspicuum est, ex numero corporum, aut motuum celestium non sufficienter colligi numerum Angelorum. Danda tamen est venia hac in re Aristotelitum quòd finem illum excellentiorem, ad quem Angeli à Deo sunt conditi, ignorauerit, nempe visionem, amorem, ac fruitionem Dei clarè visi, & vt bonitas, sapientia, & potentia ipsius in eis splenderet: tum etià quòd ad inuestigandas lumine naturali substantias separatas, earumque numerum, non alia sit via, quam motuum celestium. His accedit, cum Aristoteles Deum agere ex necessitate naturae fuerit arbitratus, sanè nisi iuxta numerum corporum celestium, motuumque eorum illas constitueret, congeretur confiteri substantias separatas infinitas.

Angeli in magno quodam numero sunt.

Prætermissa ergo hac sententia, affirmandum est cum fide Catholica, Angelos in multo maiori quodam numero esse. Probatur ex illo Daniel. 7. *Milia milium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Apocal. 5. *Audiui vocem Angelorum multorum, & erat numerus eorum milia millium.* Matth. 26. *Exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum.* Iob 25. *Numquid est numerus militum eius?* In quem locum, conferens eum cum illo alio Danielis 7. citato, ait Gregorius 17. *Moralium, cap. 9. (alias 7.) Numerus supernorum civium infinitus est (id est, in longè quodam maiori numero) & definitus exprimitur (Danielis videlicet 7.) vt qui Deo est numerabilis esse hominibus innumerabilis demonstratur (iuxta testimonium videlicet Iob 25.)* ibidemque dicit Anselmus in illud Apocal. 5. citatum. *Dionysius 14. cap. caelestis Hierarchiae: Hoc etià, inquit, dignum est, mea quidem sententia, spiritali coadornatione, scripta diuina, cum singulorum numeris tradunt,*

Conclusio D. Thomae hoc loco est, substantias immateriales excedere secundum multitudinè substantias materiales, ferè sine vlla cõparatione. Conueniunt verò Caietanus hoc loco, & Ferrariensis 2. contra gentes, cap. 92. non esse intelligendam, de substantiis materialibus quoad indiuidua, quasi Angeli secundum numerum excedant grana arenae, milij, tritici, ceteraque indiuidua aliarum rerum, quae actu sunt, fuerunt, & erunt: id enim incredibile esset: sed de substantiis materialibus quoad naturas specificas, vt innuere videtur D. Thomas artic. sequenti in responsione ad quartum, & inferius qu. 112. artic. 4. ad secundum, dum dicit: *Angelos excedere quoad multitudinè naturas rerum materialium: nomine namque naturarum, species, non verò indiuidua intelligi consueverunt.* Apertius autem se ipsum explicat 2. cõtra gentes, cap. 92. ratione quarta, & de potentia Dei quaest. 6. artic. 6. quibus in locis multitudinè Angelorum cum multitudinè specierum rerum materialium comparat.

Conclusionem probat D. Thomas: primò, autoritate Dionysij citata. Deinde verò hac ratione. Quia quantò aliqua sunt perfectiora in hoc vniuerso, tantò in maiori excessu sunt creata à Deo intendente perfectionem & pulchritudinè illius: sed sicut in corporibus attenditur excessus secundum multitudinè, ita in rebus incorporeis attendi debet secundum multitudinè: ergo sicut in corporibus, ex quibus constat hoc vniuersum, corpora incorruptibilia, quae sunt perfectiora, quasi sine vlla cõparatione excedunt quoad multitudinè corpora corruptibilia, quandoquidem tota sphaera corruptibilium est modicum quid cõparatione corporum celestium: ita consonum est rationi, vt substantiae immateriales, omnium creaturarum nobilissimae, ferè sine cõparatione excedant secundum multitudinè substantias materiales.

Circa hanc rationem aduerte, vniuersum hoc, quod quasi domus, receptaculumque est ceterarum specierum, ex solis corporibus simplicibus tamquàm ex partibus integrantibus constare, vt initio librorum de caelo notauimus: reliquas verò species, vel esse tales, vt earum gratia mundus precipuè conditus sit, vt sunt creaturae libero arbitrio praeditae, vel ad ornatum vniuersi, ministeriumque eiusmodi creaturarum pertinere. Vis ergo rationis D. Thomae est, quòd quemadmodum in partibus integrantibus hoc vniuersum, corpora incorruptibilia, quae sunt nobiliora & perfectiora, quasi sine cõparatione excedunt,

MOL
IN
D. V